

Роберто Бертоліно

ПЕРШИЙ УСПІХ

Роберто Бертоліно

ПЕРШИЙ УСПІХ

ОПОВІДАННЯ

Для молодшого шкільного віку

Переказ з іспанської
АНАТОЛІЯ ТУПИКОВА

Малюнки
ВАЛЕНТИНИ СЕРЦОВОЇ

КИЇВ «ВЕСЕЛКА» 1985

И(Уругв)
Б52

В лирических рассказах-миниатюрах
современного уругвайского писателя-коммуниста
повествуется о жизни детей Латинской Америки,
об их радостях и горестях.

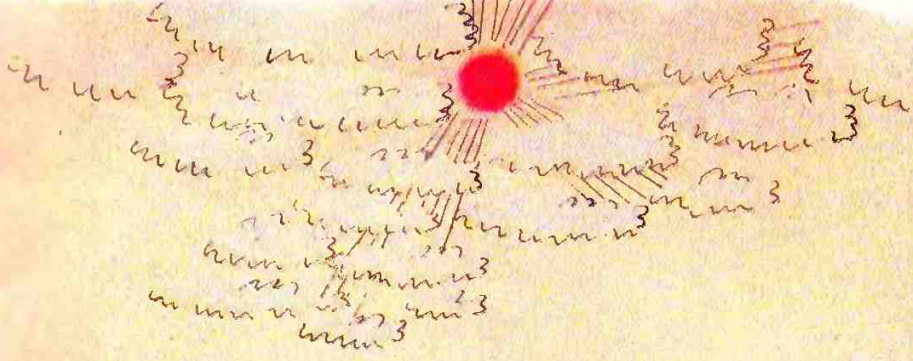
Бертоліно Роберто.

Б52 Перший успіх: Оповідання. Для мол.
шкіл. в./Переказ з ісп. А. Г. Тупикова;
Мал. В. Г. Серцової.— К.: «Веселка»,
1985.— 28 с., іл.

Словені ліризму мініатюри сучасного уругвайського письменника-комуніста розповідають про радощі й злигодні дітей Латинської Америки.

Б 4803020000—010 189,85.
М206(04)—85

И(Уругв)

ЗИМОВІ РАНКИ

Взимку ми, діти, часто спостерігали, як народжуються ранки. Вони були аж червоні від холоду і тихі та сумні, бо навкруги, скільки оком кинеш,— ані пташини.

Понад рівнинами та міжгір'ями повільно пливли заспані хмаринки. А пасовиська були вкриті білою памороззю, неначе всіяні дрібно потовченим склом.

Ні куріпок, що влітку о цій ранковій порі вже шугали понад деревами, ні навіть горобців, що завжди в цей час купалися в піску, здіймаючи неймовірний галас...

У ці червоні від холоду зимові ранки ніде й нікого не було видно.

З дряної огорожі звисали замерзлі краплини води. Мабуть, там ночував холод і плакав уві сні, або йому снилося щось сумне-сумне...

У ці сумні зимові ранки, коли ніде нікого не було видно, ми починали розуміти навіть птахів.

Розуміли й Рамона, що в ці дні не приходив до школи.

РАМОНІВ БАТЬКО

Рамонів батько мав лопату і копав людям криниці. А щоб викопати криницю, нічого, крім лопати, більше їй не треба. Головне тут — досвід. А Рамонів батько своє діло знав. Як то кажуть, був майстром своєї справи.

Спочатку Рамон сам обходив двори й питався, кому потрібна криниця. Хлопець брав із собою дві-три пляшки води й кожному наливав покуштувати, на всі лади розхвалюючи свою воду. Мовляв, яка ж вона холодна та смачна...

Коли людям вода подобалася, батько з сином бралися до роботи.

Ще тільки на світ благословлялося, а Рамон із лозиною вже був у дворі й починав обстежувати місце. Там, де вода найближче до поверхні, лозина хилилася.

Потім приходив і сам копач.

— Тут під землею ціле озеро! — казав Рамонів батько і, щоб відкопати оте озеро, налягав на лопату.

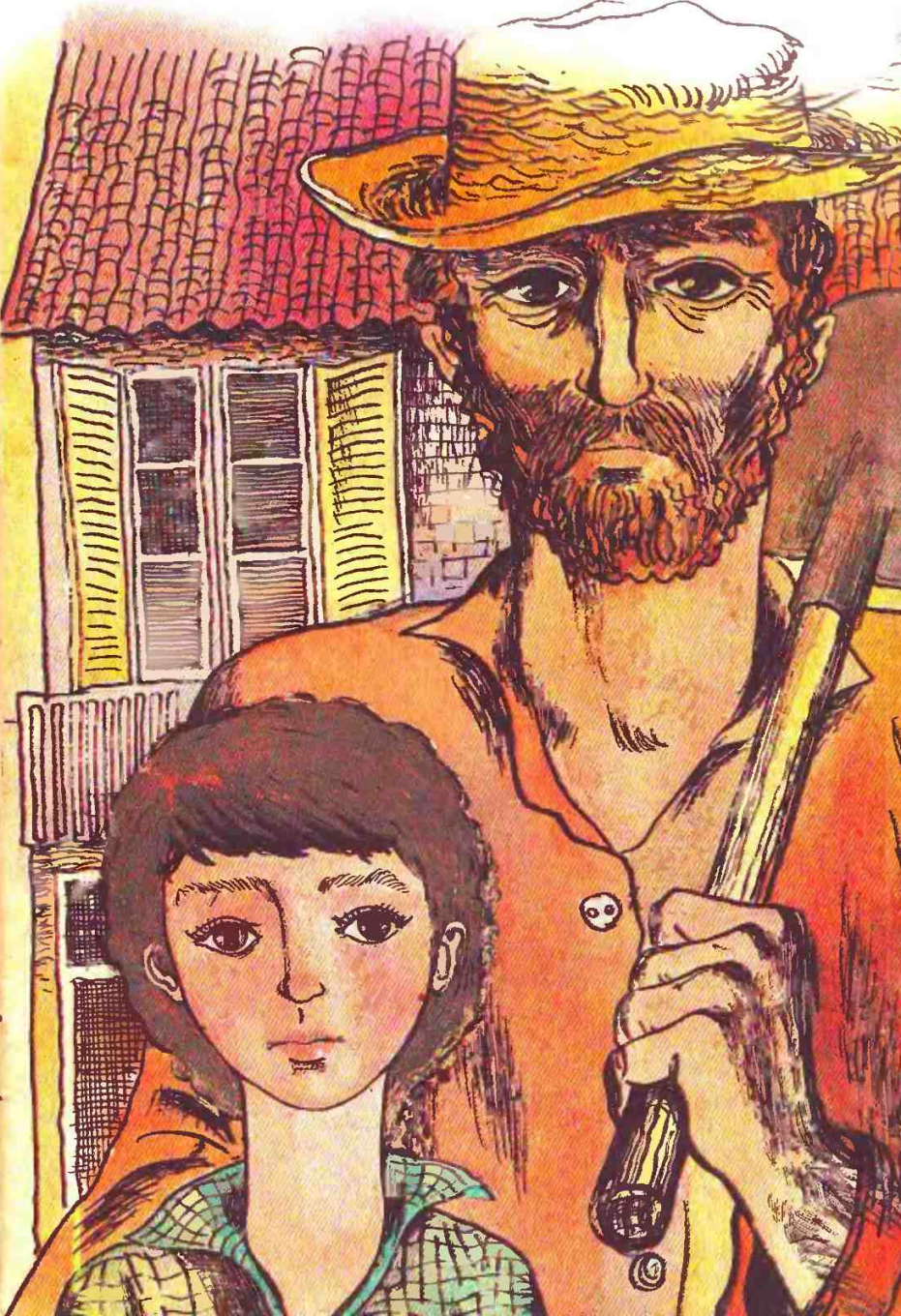
Та згодом у селище провели водогін. Тепер копач криниць з'являвся тут дедалі рідше, а потім і зовсім перестав приходити.

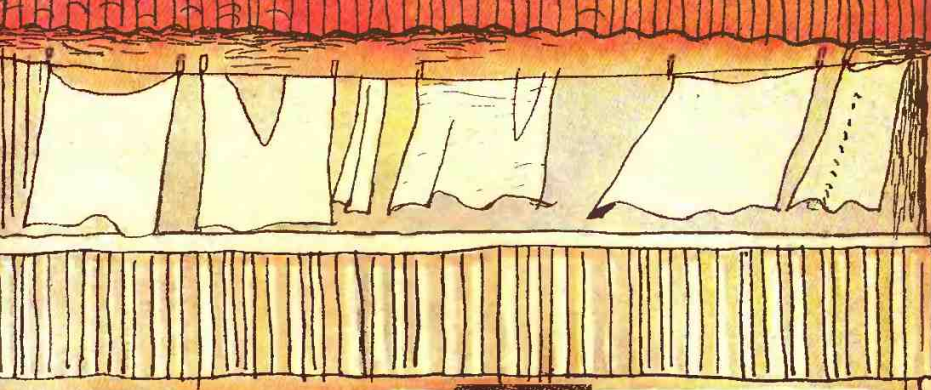
Відтоді про Рамона ми більше нічого не чули.

ДОЩОВІ ДНІ

Я дуже любив дощові дні, коли розкисали вулички нашого селища. Любив, мабуть, тому, що іншої розваги в нас, дітлахів, просто не було. Тільки темна грязюка і такого самого кольору вода. А в тих кварталах, де вода стікала по канавах, вона була ще темніша, аж чорна.

Коли вщухав дощ, ми висипали на вулицю і ліпили, хто що вмів: божків, звірів, чоловічків... Більшої радості для нас не існувало.

Одного разу я побував на ранчо¹ в Родрігеса, мого товариша по парті. Саме пройшов дощ, і я надумав побудувати з грязюки та гілочок невеличке іграшкове ранчо — таке, як у Родрігеса.

Але мене чекало гірке розчарування.

Знову пішов дощ, і від мого ранчо залишився тільки кістяк із гілочок.

Я подумав про мого товариша Родрігеса і про його ранчо, яке могла спіткати така сама доля.

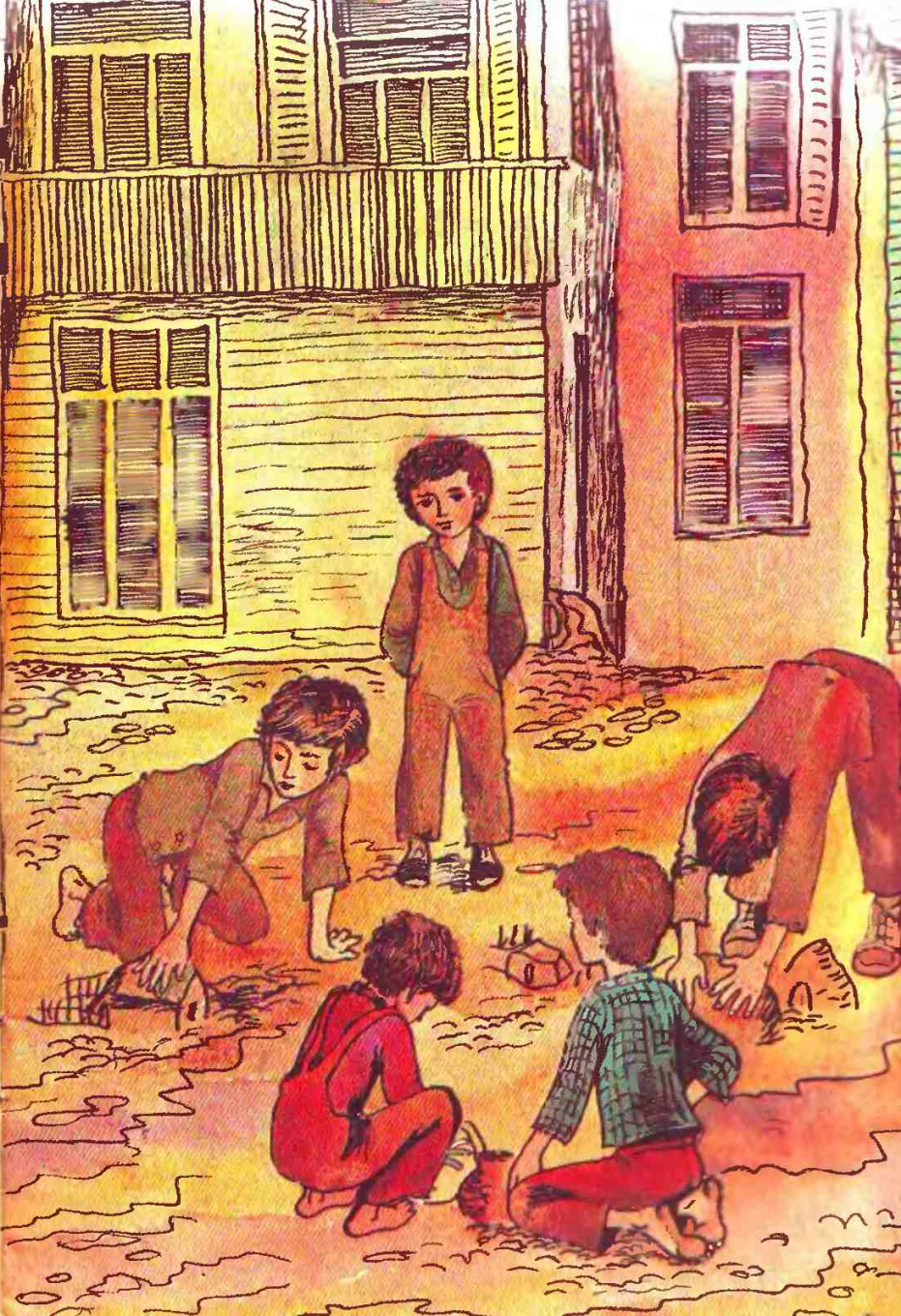
Відтоді я не люблю дощових днів.

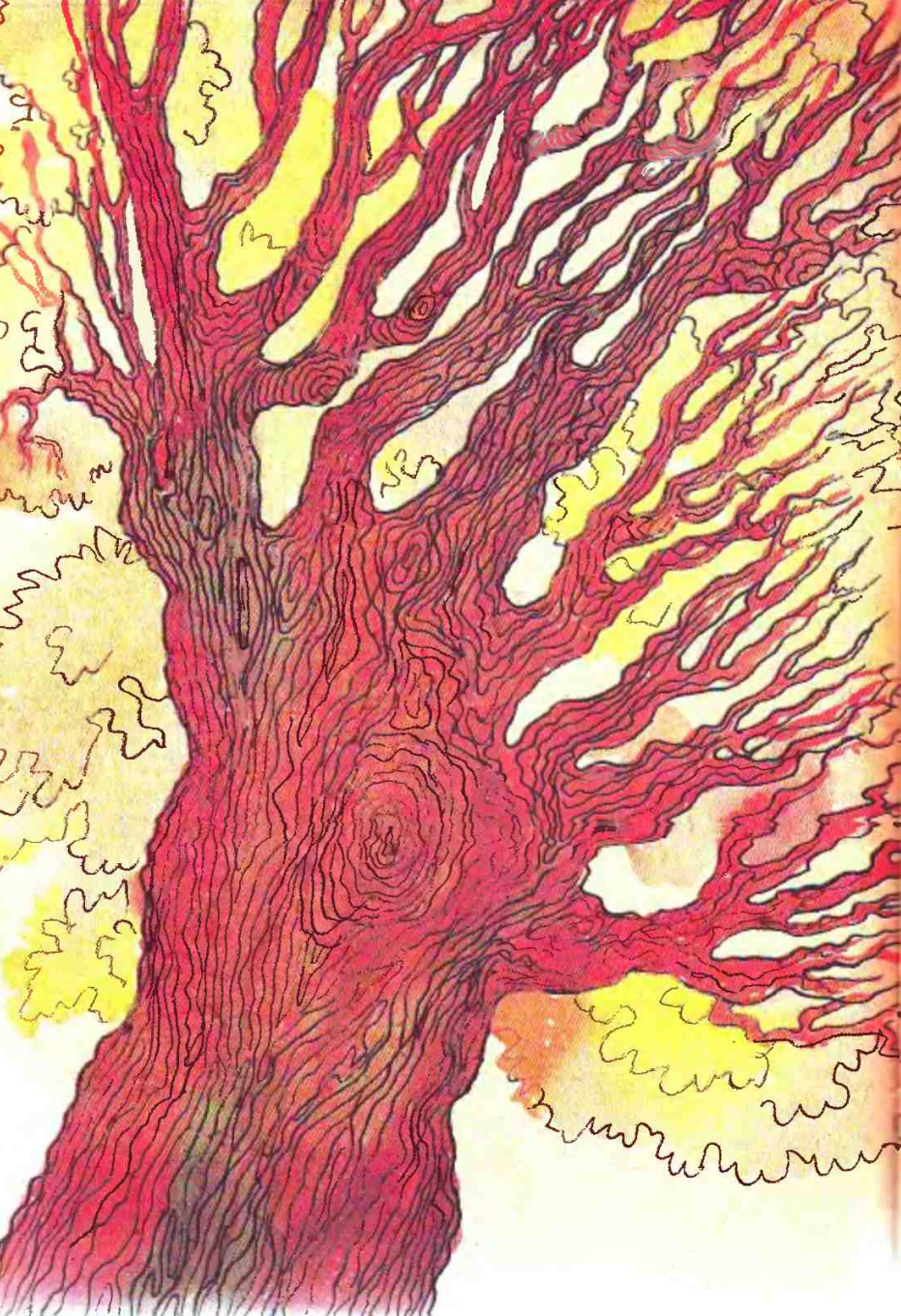
ОСІНЬ

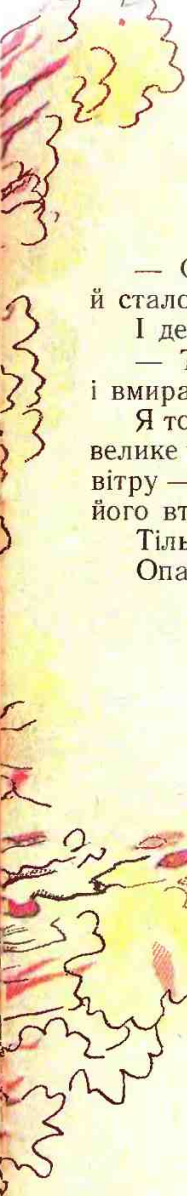
Змалку я був як і всі діти: усе хотів знати й дуже любив про все питатися. Тільки питався більше дерев та камінців. Може, тому й грався завжди сам.

Пригадую, якось сидів я на піску й, радіючи сонцю, воді та всьому довкола, спитав найближче дерево:

¹ Ранчо — хутір, садиба в країнах Латинської Америки.

— Скажи, дерево, невже оце листя, що лежить долі й стало таке жовте, як пісок, упало з твого гілля?

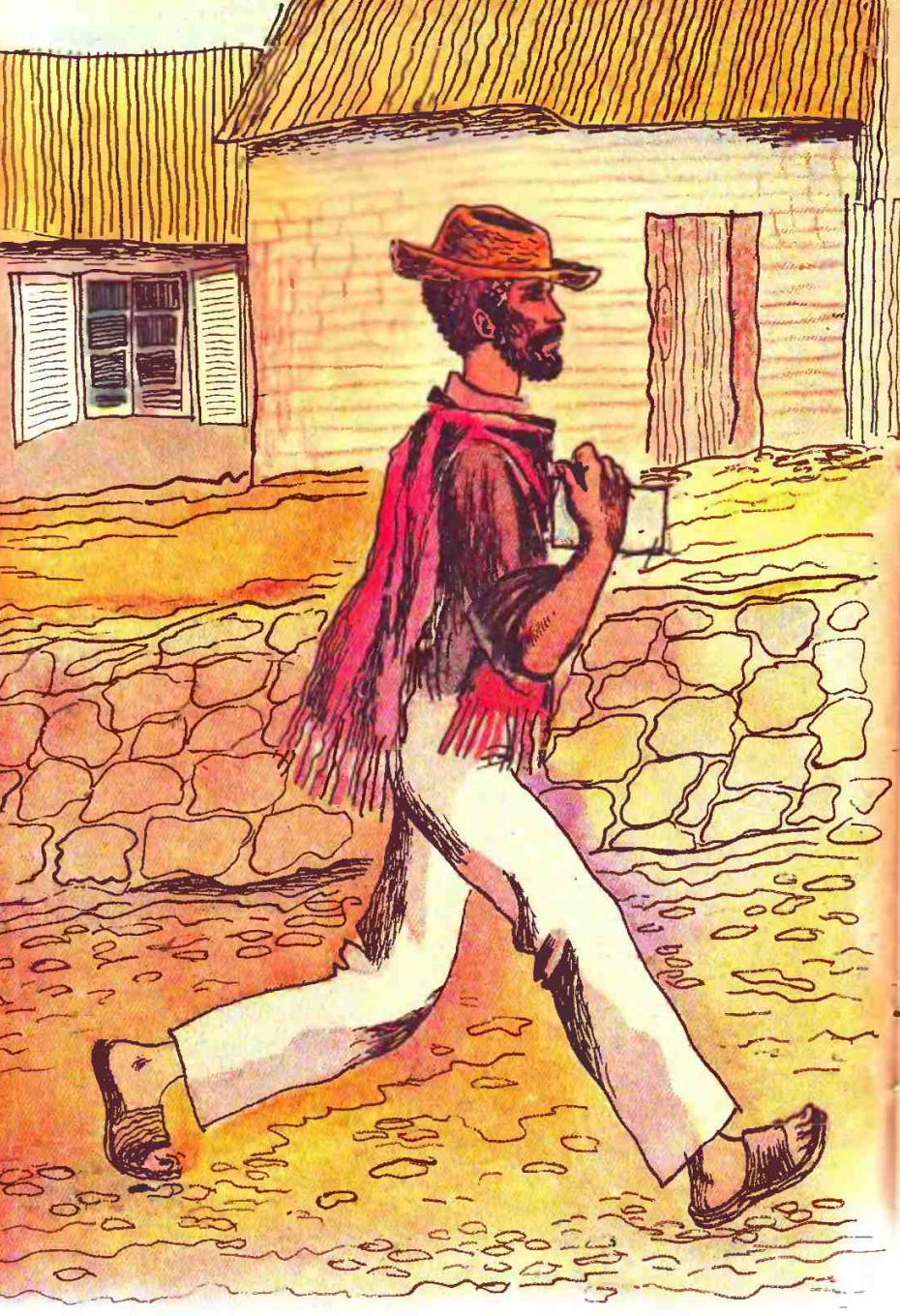
І дерево сумно прошелестіло:

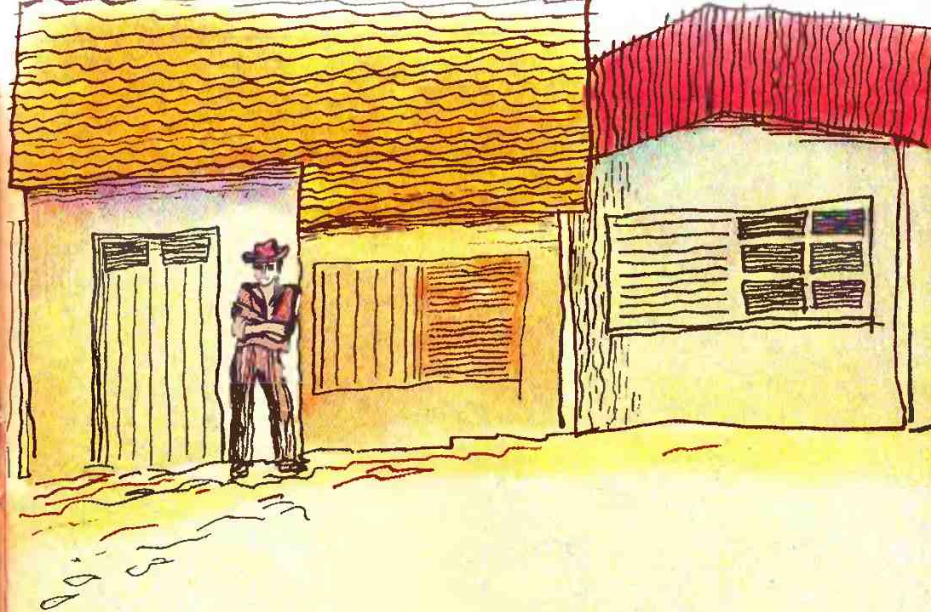
— Так, це мої синочки. Щороку вони народжуються і вмирають...

Я тоді здивувався, навіть розгнівався на дерево. Таке велике і таке безсиле! Перший подув холодного осіннього вітру — і вже летить листя, і могутнє гілля неспроможне його втримати...

Тільки згодом, коли пішов до школи, я збагнув чому. Опадає старе листя.

ЛИСТ І ЛИСТОНОША

В нашому селі пошти немає. Про всі новини люди довідуються в крамниці, а вже звідти кожен несе їх додому.

Та коли треба передати щось дуже важливе, тоді шукають когось грамотного, щоб написав записку.

В наших краях мало хто вміє писати. Тож коли людина не вміє написати листа, то переказує його зміст тому, кому цього разу випало побути листоношею.

Отак і виходить, що все село знає всі секрети.

А гаучо — так у нас називають того, кому доручають листа, — принесе, бува, той лист ще й перекаже дещо на словах.

І виходить так, що лист складається з двох частин: письмової та усної, а гаучо — це ніби листоноша і лист разом.

ЖНИВА

Наприкінці листопада починалися жнива. О такій порі вдома лишались тільки жінки та малі діти. Всі чоловіки були в полі.

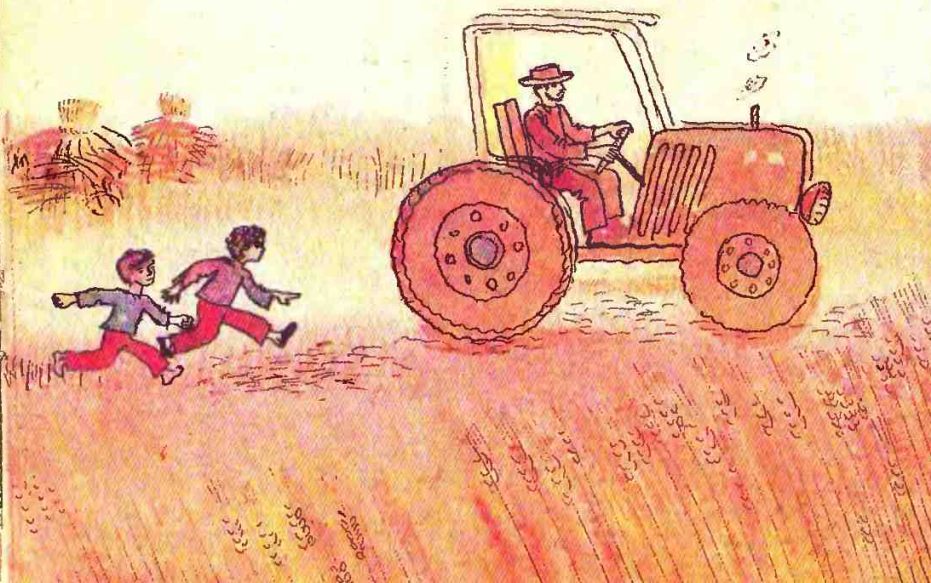
Працювали бригадами чоловік по чотири-п'ять. А був іще такий один, що не належав до жодної бригади, тільки назирив за всіма і весь час покрикував.

То був наглядач.

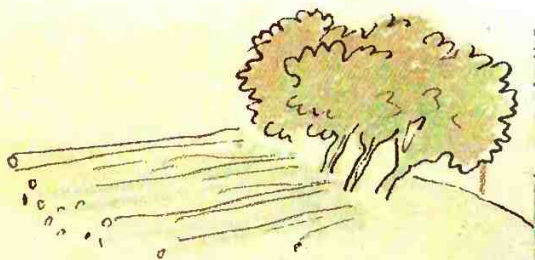
Нас, дітей, у поле ніхто не кликав, але ми залюбки крутилися біля женців. То почастиємо наморених чоловіків гарячим чаєм, то напоїмо холодною джерельною водою.

А як траплявся знайомий тракторист, просилися до нього в кабінку покататися. Наше ранчо помалу даленіло, і нам здавалося, ніби ми на кораблі пливемо у широке море.

Ось ранчо вже зовсім маленьке, ось уже зникло за обрієм... А навкруги, скільки сягає око, хвилюється несяжне море. І жодного острівця...

НАЙКРАЩИЙ ПОДАРУНОК

Їхнє ранчó тулилося до схилу гори.

У цій родині працювали всі: чоловіки рубали дрова в лісі на горі, а жінки підрізали й підв'язували виноград у долині.

Найменшенький, Родрігес, іще не ходив до школи. Щонеділі він вирушав погуляти на схили гори. А там видере, бувало, осині соти, вмоститься в затінку під деревом і ласує солодким медом. Тоді схилить голову на руки та й задивиться в густе віття, вишукує цикаду.

Але минав час, і на горі лишалося дедалі менше дерев. Засумував Родрігес. Він уже працював разом з усіма. Дорослі рубали дрова, а хлопець складав їх.

Та ось упало останнє дерево.

Якось батько приніс додому спільний заробіток і поділив його між усіма. Родрігесу він сказав:

— Ти теж добре працював, синку. За це матимеш найкращий подарунок — побажай що хочеш.

А хлопець підвів голову, поглянув на гору, де вже не росло жодного дерева, й мовив:

— Я хочу, тату, щоб на горі знову був ліс.

ПЕРШИЙ УСПІХ

Хлопчик років дев'яти-десяти, невисокий на зріст, худенький, із сумними очима й привітною усмішкою, завжди сидів на площі під агавою. Це місце він вибрав собі ще тоді, як почав чистити перехожим взуття.

У невеличкій скриньці вміщалося все його причандалля: щітки, фланельки, гуталін. А для селян, що приїздили здалеку, була в тій скриньці ще й велика пляшка води.

Щоранку, прийшовши на своє робоче місце, він чіпляв на дереві табличку: «Чищу взуття». Так воно, мовляв, діловитіше й статечніше.

За день він заробляв десь до сімдесяти песо¹, а на свято — аж удвічі більше.

У містечку всі знали, що місце під агавою належить маленькому чистильникові і ніхто інший не має права його зайняти.

Коли йшов дощ, хлопчика під агавою не було, і тоді всім здавалося, ніби на площі чогось бракує. Адже всі звикли до хлопчика й полюбили його.

Але якось узимку малий чистильник перестав з'являтися на своєму звичному місці, і всі, хто ходив цією дорогою, відразу помітили, що його немає.

А потім його побачили біля кафе в центрі містечка. З тією самою скринькою й невеличким ослінчиком він обходив столики і, привітно всміхаючись, пропонував відвідувачам свої послуги.

Це був його перший успіх.

¹ Песо — грошова одиниця в деяких країнах Латинської Америки та на Філіппінах.

33

ВОДОВОЗ

По вулицях Монтевідео їде водовоз із великими бочками, повними води.

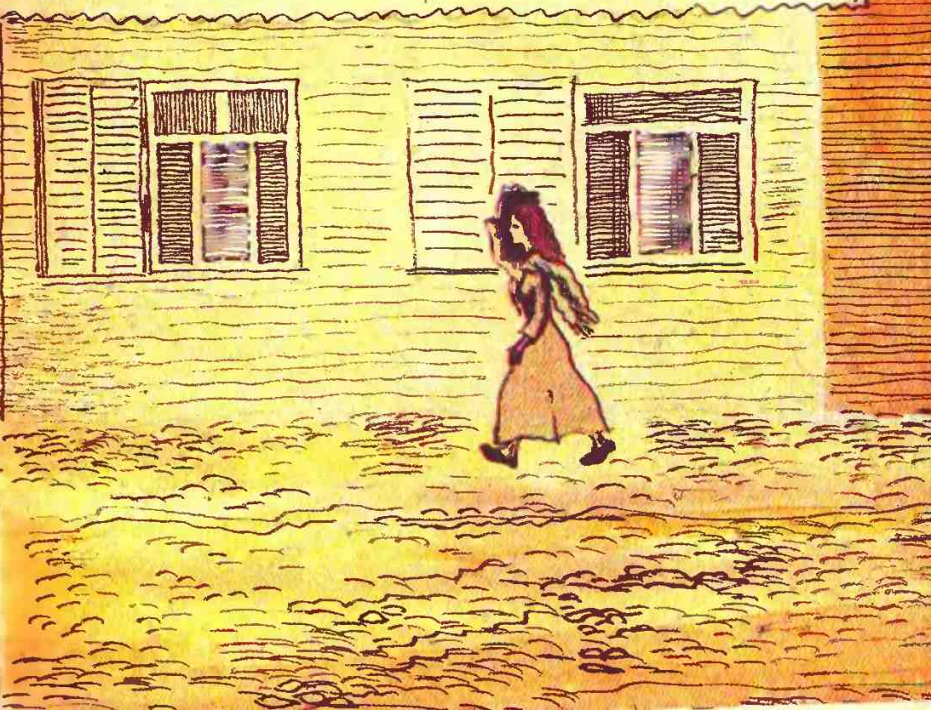
Спершу чути рипіння коліс, потім з'являється і сам великий віз. Його тягнуть воли. Вони поволі переставляють ноги й похитуються з боку на бік.

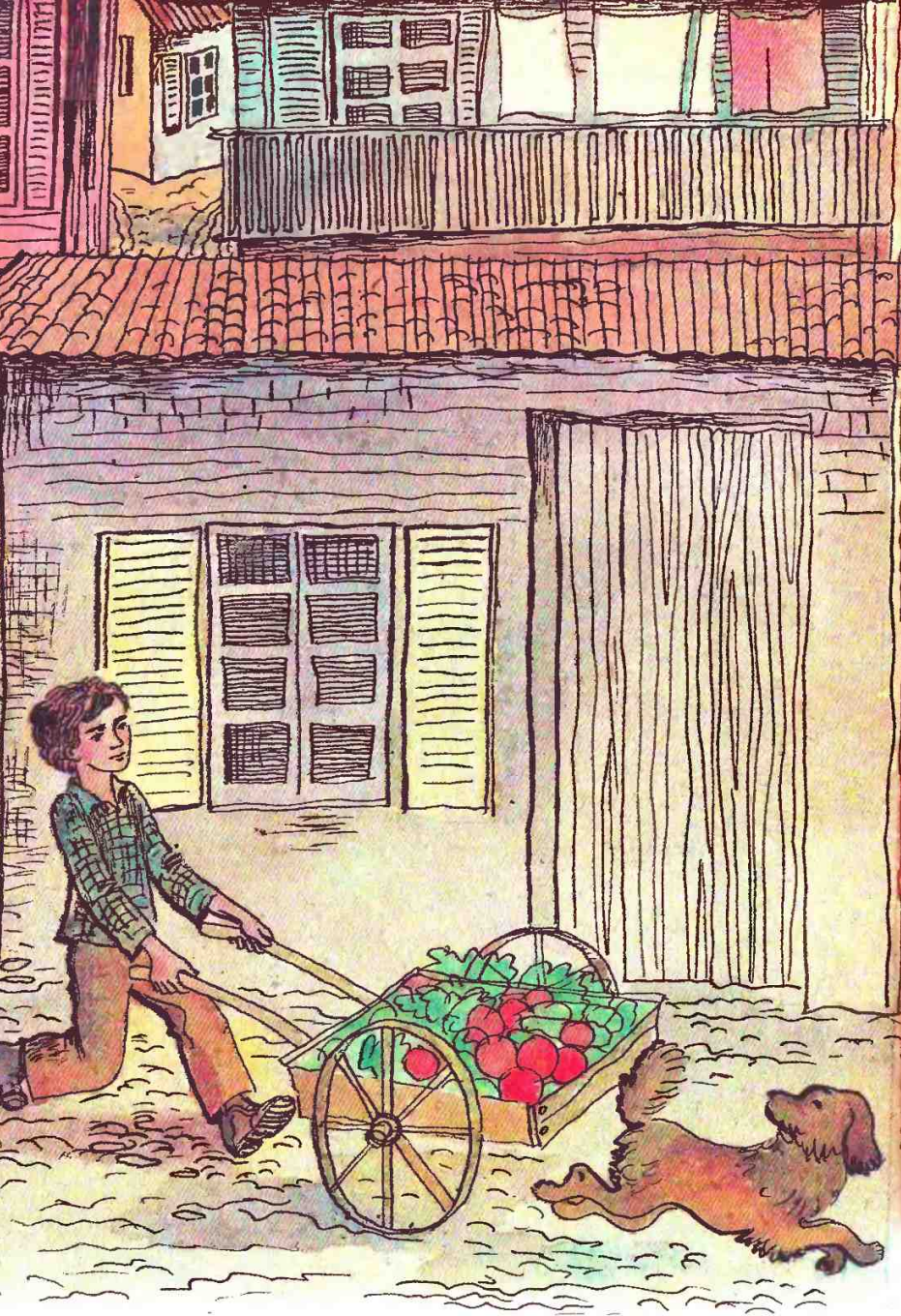
Ще мить — і на вулицю висипають жінки: хто з глеком, хто з відром.

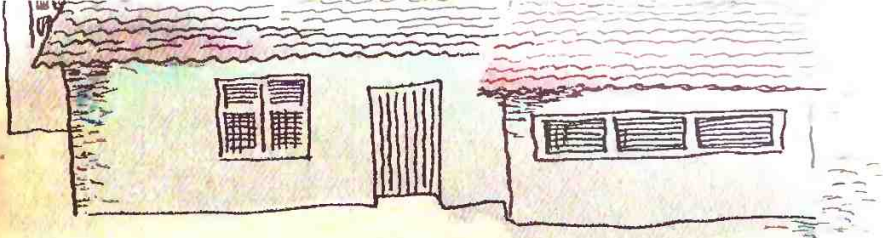
Водовоз приїздить двічі на день — уранці та ввечері. І завжди на ті самі вулиці, до тих самих будинків. Така вже в нього робота.

У кожного водовоза свої вулиці, свої будинки.

І пісня в кожного водовоза теж своя.

РАМІРО І РАДІЧЕТА

Раміро продавав зелень.

Щодня він котив повз наш будинок свого дерев'яного візка. Попереду звичайно бігла його собачка Радічета. Вслід за нею лунало рипіння розхитаного колеса.

— Що везеш, Раміро?

— Салату, буряки, цибулю! — вигукував хлопець і штовхав візка далі.

Попереду бігла Радічета, немов сповіщаючи всіх, що йде Раміро. А хлопець трохи відставав, бо спинявся чи не під кожними дверима.

Отак вони обходили все селище.

Додому вертались аж тоді, коли візок був зовсім порожній. Стомлена Радічета вже не бігла попереду, а вистрибувала на візок, щоб Раміро віз її. Обоє задоволені, хлопець і собачка вертались додому тією самою дорогою.

І коли минали наш будинок, ми знов питали:

— Що везеш, Раміро?

Хлопець кивав на собачку, що поважно сиділа на візку, весело всміхався й відповідав:

— Радічету!

СОСНИ

Якось від дорослих я почув, що сосна — сумне дерево.
І тоді я поділив усі дерева на сумні й веселі.

Я довго вірив, що так воно і є.

Бувало, ми приходили на кладовище, де також росли сосни. І там я ще міцніше впевнювався в тому, що сосна — сумне і якесь неживе дерево.

Іноді ми ходили через сосновий бір, що належав одному сеньйорові з Монтевідео. Яким сумним здавалося мені це місце! Сумним і незатишним...

Та одного разу я побачив веселу сосну. І зрозумів, що дерева не народжуються сумними.

На тій сосні було гніздо, а в гнізді щебетала пташина сімейка.

А навколо сосни водили таночок діти.

ДЕНЬ І НІЧ

Раніше я не любив ночі, бо вночі все змовкало, а квіти ніби чорніли, розпливалися.

День мені був більш до душі.

За дня мені хотілося вмовити землю, щоб вона зупинилася, не оберталась. Хотілося, щоб завжди сяяло сонце...

І от одного разу мені пощастило це зробити — але вночі.

Мені наснився чудовий сон. Земля нібито зупинилася, знов зашуміли посушливі дерева, всіма барвами заграли квіти...

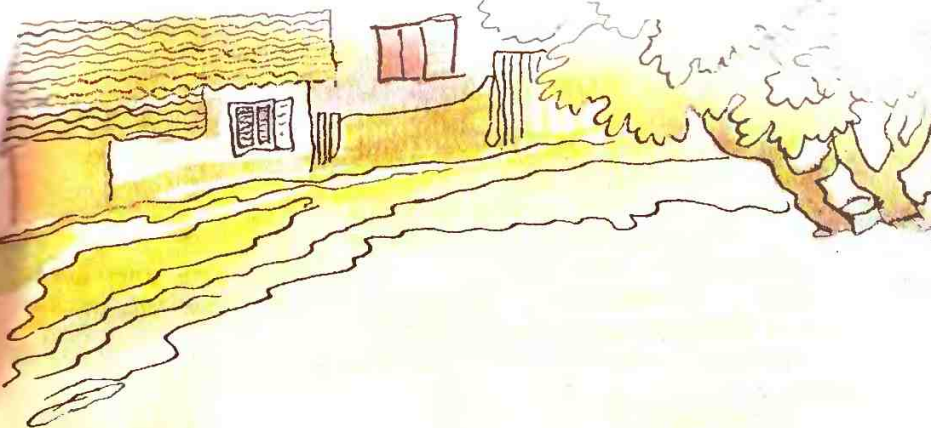
Тієї ночі я був такий щасливий!

Та раптом я подумав, що день на землі настав не для всіх дітей. Адже в іншій частині земної кулі панує ніч, вічна ніч...

І я попросив землю, щоб вона знов почала обертатись.

ГОДИННИК

Увечері, коли тінь від тополі сягала до криниці, хлопець вирушав зганяти череду.

Верхи на коні підтюпцем він заїжджав од ранчо так далеко, що його невеличка постать зовсім зникала за обрієм.

Корови завжди паслися біля ущелини.

Хлопець іще здалеку починав скликати корів, і вони повільно рушали йому назустріч. Коли збиралася вся череда, малий пастух гнав її в село.

А навздогін їм линуло жаб'яче кумкання, воно немовби проводжало і хлопця з коровами, і красний день.

Зі сходу насувалася ніч. У кущах навколо ранчо кудкудакали кури...

Одного вечора хлопця чекала вдома приємна несподіванка: батько й мати, щоб винагородити сина за роботу, купили йому годинник. Радий і схвильований, хлопець узяв годинник і поклав у невеличку бляшанку.

Відтоді він щоранку діставав свій годинник і довго милувався ним. Тоді накручував і знову ховав.

А коли тінь від тополі доходила до криниці, як завжди, вирушав по череду.

ДОРОГОЮ НА ПЛЯЖ

Ми кидаємося до зупинки. Повільно під'їжджає коричневий автобус...

Усе літо ми їздимо ним на пляж.

— Проходьте вперед, проходьте!

Вхопившись однією рукою за того, хто вже вліз в автобус, і тримаючи в другій руці торби та мішки, жінки пробираються досередини.

Нарешті сіли всі. Дзенькає дзвіночок, і автобус рушає.

На пляж!

Ми ідемо дорогою, а обабіч зеленіють густолисті платани. Хлопці, що сидять біля відчинених вікон, раз у раз простягають руки, щоб зірвати з платана шерехату зелену кульку.

Цією самою дорогою багато людей іде на пляж пішки. Наш водій висовується з вікна й гукає:

— Пішоходи, тримайтеся лівого боку!

Отоді я дізнався про правила вуличного руху.

Я не чув, що відповідали люди водієві, і не знав, хто такі пішоходи.

Я довідався про це потім, коли ми верталися з пляжу додому. На зворотному шляху нам часто доводилось іти пішки.

І ми трималися лівого боку.

Роберто Бертолино

ПЕРВЫЙ УСПЕХ

Рассказы

(На украинском языке)

Для младшего
школьного возраста

Пересказ с испанского

Анатолія Григорьевича Туликова

Рисунки

Валентины Германовны Серцовой

Киев «Всеслава»

Редактор І. Г. Сидоренко

Художий редактор А. О. Ливень

Технічні редактори Т. В. Остапенко і С. І. Павлюк

Коректор С. В. Гердюк

Информ. бланк № 3133

Знано на виробництво 15.05.84. Підписано до друку 07.09.84.
Формат 70×100^{1/16}. Папір офсетний № 2. Гарнітура літературна.
Друк офсетний. Умовл. друк. арк. 2,60. Умовл. фарб.-відб. 10,40.
Обл.-від. арк. 2,70. Тираж 100 000 пр. Зам. 4—1626. Ціна 20 к.
Ордена Дружби народів видавництво «Всеслава» 252050, Київ-50,
Мельниківка, 63.

Головне підприємство республіканського виробничого об'єднання
«Поліграфкнига». 252057, Київ-57, Довженка, 3.

Handwritten scribbles and cursive text in the upper portion of the page, including the number '20 K.' and the word 'BEGE' in a stamp.

